

ALFRED NOBEL UNIVERSITY JOURNAL OF PHILOLOGY

ВІСНИК

УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

■ **Заснований у жовтні 2010 р.**

■ **Виходить 2 рази на рік**

СЕРІЯ ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ
ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ**

КОМПАРАТИВНІ СТУДІЇ: ДІАЛОГ КУЛЬТУР ТА ЕПОХ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕСТЕТИКИ
ТА ПОЕТИКИ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ**

**АСПЕКТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ
СХІДНИХ МОВ ТА ЛІТЕРАТУР**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ
ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ**

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧІ СТУДІЇ

РЕЦЕНЗІЇ, ХРОНІКИ НАУКОВОГО ЖИТТЯ

Програмні цілі – висвітлення результатів новітніх досліджень та досягнень філологічної науки за всіма напрямками і аспектами її розвитку та практичного застосування.

Для наукових працівників, фахівців-лінгвістів, літературознавців, перекладознавців, студентів, широкого кола науковців і дослідників всіх напрямів розвитку філології.

Матеріали публікуються змішаними мовами.

Журнал затверджено до друку і до поширення через мережу Інтернет за рекомендацією вченої ради Університету імені Альфреда Нобеля (протокол від 31 травня 2022 р. № 4).

Журнал «Вісник Університету імені Альфреда Нобеля». Серія «Філологічні науки» затверджено у Переліку наукових фахових видань за категорією «Б» рішенням Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки України (наказ від 24.09.2020 р. № 1188).

Журнал «Вісник Університету імені Альфреда Нобеля». Серія «Філологічні науки» зареєстровано у міжнародних наукометричних базах і директоріях Ulrich's Periodicals Directory, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Index Copernicus та індексується в інформаційно-аналітичній системі Національної бібліотеки України імені Вернадського та Google Scholar.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 22576-12476ПР від 20.02.2017 р.

1 (23) 2022

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ

Родный О.В.

Таксономия смехового дискурса в литературном сознании эпохи Возрождения

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-1 8

КОМПАРАТИВНІ СТУДІЇ: ДІАЛОГ КУЛЬТУР ТА ЕПОХ

Білик Н.Л.

Паратекстуальність роману М. Продановича «Колекція»: авторська концепція, історико-культурний контекст

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-2 24

Івлєва Ю.О.

Поетика збірки Поля Елюара та Мана Рея «Les Mains Libres»

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-3 36

Semerenco L., Pliushchai A.

Pictorial as Readable: Ekphrasis in a Literary Work and Reader's Perception

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-4 50

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕСТЕТИКИ ТА ПОЕТИКИ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ

Боровская Е.Н.

Образы стихий в художественной картине мира Н.А. Львова

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-5 60

Ковальова Н.А.

Жанрові особливості постмодерністського роману П. Зюскінда «Парфуми. Історія одного вбивці»

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-6 69

Корниенко О.А.

Релятивность универсума и мифопоэтическая парадигма «земного мира» в романе М. Булгакова «Мастер и Маргарита»

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-7 78

Кулакевич Л.М.

Особливості трансформації образу Великої Матері в новелі Д.Г. Лоренса «Прекрасна дама»

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-8 91

Силантьева В.И.

Постмодернистская реальность Джона Фаулза («Женщина французского лейтенанта»)

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-9 99

АСПЕКТИ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ СХІДНИХ МОВ ТА ЛІТЕРАТУР

Рижкова А.В.

Трансформація чань-буддистських мотивів у черненій поезії династії Сун (гендерний аспект)

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-10 107

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

Доценко О.О.

Лексико-семантичні поля словотвірних рядів слів із суфіксом -ment

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-11 118

Колеснікова І.А.

Акцентуаційна помилка як феномен сучасного спілкування в інформаційному просторі

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-12 127

Лепетюха А.В.

Апозитивні структури як синонімічні мовленнєві інновації у французькій художній прозі XX – початку XXI століть

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-13 133

УДК 811. 133. 1: 81'367.7

DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-13

А.В. ЛЕПЕТЮХА

*доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри романської філології
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

АПОЗИТИВНІ СТРУКТУРИ ЯК СИНОНІМІЧНІ МОВЛЕННЄВІ ІННОВАЦІЇ У ФРАНЦУЗЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

У цій статті апозитивні структури сучасної французької прози вивчено в континуумі мова → мовлення та визначено як синонімічні трансформи первинної підрядної пропозиції, що формуються у просторі оперативного часу руху думки та актуалізуються у вигляді компресованих мовленнєвих інновацій з імпліцитною предикацією. Метою дослідження є побудова структурно-семантичної типології висловлень з апозитивними синонімічними трансформами французької художньої прози ХХ – початку ХХІ століть, зворотна реконструкція (мовлення → мова) віртуальних (мовних) трансформаційних процесів та первинної пропозиції в межах функціонально-семантичного макрополя апозитивних конструкцій та обґрунтування ко(н)текстуальної (лінгвістичної та / або ситуативної) пертинентності актуалізованих апозитивних преференціальних опцій.

У пропонованій науковій розвідці використано метод зворотної реконструкції віртуальних синонімічних рядів та «альтернативний» лінгвістичний експеримент, що дозволило визначити ступінь ко(н)текстуальної пертинентності стрижневої (первинної) пропозиції та кожного синонімічного трансформу. Виявлено контактну та дистантну пре-, інтер- та постпозитивні моно- та полісинонімічні апозитивні преференціальні опції з експлікативним, концесивним, умовним та причинно-наслідковим семантичними значеннями. Виокремлено моно- та поліпредикативні висловлення з експліцитним та імпліцитним актантами-точками опори апозитивного сегмента. Зворотно реконструйовано віртуальні трансформаційні процеси та визначено ступінь ко(н)текстуальної пертинентності кожного члена синонімічного ряду аналізованих конструкцій, що обумовлена інтенцією автора запобігти реактуалізації вже введених референтів, перевантаження ко(н)тексту складними предикативними конструкціями або його ідіостильовими характеристиками.

Ключові слова: «альтернативний» лінгвістичний експеримент, апозитивна конструкція, ко(н)текстуальна пертинентність, мовленнєва інновація, преференціальна опція, синонімічний трансформ.

У цьому дослідженні апозитивні структури вивчено у дихотомії мова → мовлення як прості та складні мовно-мовленнєві знаки, що формуються на осі «оперативного часу» [Valin, 1971, p. 39] руху думки (темпорального простору, в якому відбувається інтеграція віртуальних (мовних) та актуальних (мовленнєвих) процесів побудови та актуалізації лінгвістичних одиниць відповідно до прагматичного цілеспрямованого мовця) у результаті компресії первинної пропозиції та реалізуються у вигляді мовленнєвих інновацій-ко(н)текстуально (лінгвістично та / або ситуативно) преференціальних опцій.

Апозитивні мовленнєві інновації визначено у пропонованій роботі як звужені синонімічні двобазові трансформи (з кількома трансформаційними термінальними ланцюжками в межах функціонально-семантичного макрополя (далі – ФСМ) синтаксичної синонімії, в якому виокремлено первинну пропозицію та семантично та / або синтаксично нюансовану структуру, що наближається, приблизну, близьку, подібну та ко(н)текстуально адекватну

структури) первинної (стрижневої) пропозиції з повною імплікацією предикативного компонента та з експлікативним, причинно-наслідковим, умовним, концесивним семантичними значеннями.

Актуалізовані апозитивні конструкції становлять синтаксично відокремлені слабкою паузацією в русі думки (комою) сегменти висловлення, що перифразуються за такою схемою: мікрополе 1 (віртуальна підрядна первинна пропозиція з експліцитною предикацією) → мікрополе 2 (синтагма з імпліцитно-експліцитною предикацією (структура, що наближається)) → мікрополе 3 (синтагма з імпліцитною предикацією (ко(н)текстуально адекватна структура)).

Вивчаючи апозитивні конструкції, східноєвропейські мовознавці розглядають такі побудови як «засіб вторинної неповної предикативності» [Шахматов, 2001, с. 361] або інтонаційний засіб смислового виділення, підкреслення «особливої значущості» другорядного члена речення [Пешковский, 2001, с. 290]. Е.А. Гуляєва зазначає, що такі структури характеризуються функціональною полівалентністю, конструктивною поліморфністю та імпліцитною предикативністю [1981, с. 42]. Ю.А. Чумакова вважає, що апозитиви близькі до релятивів, але не тотожні їм, оскільки містять у семантичній структурі сему «відношення», яка перебуває не в центрі структури, а на периферії [2001, с. 82]. На погляд Л.С. Островської, «своєрідність апозитивних конструкцій виявляється не лише в тому, що вони специфічно виражають атрибутивні відношення, але й у тому, що, маючи однакову структуру, відтворюють різну функціональну спрямованість» [2010, с. 134]. Французький лінгвіст М. Форсгрєн також зазначає, що апозиції притаманне функціонування атрибутивного типу, оскільки вона є близькою до атрибутивних відношень, але воно є семантично та інформативно неповним через відсутність дієслова-посередника [1995, с. 104–105]. На думку Ф. Ньюо апозитивний сегмент з актантною гетерономією як характеризувальний сателіт обертається навколо своєї точки опори, необхідної для граматизації, та еволюціонує в актантній сфері [1998, с. 185].

Отже, відсутність у сучасному мовознавстві комплексного системно-функціонального аналізу апозитивних синонімічних мовленнєвих інновацій у континуумі мова → мовлення зумовила актуальність пропонованої наукової розвідки. Метою дослідження є побудова структурно-семантичної типології висловлень з апозитивними синонімічними трансформами французької художньої прози ХХ – початку ХХІ століть, зворотна реконструкція (мовлення → мова) віртуальних трансформаційних процесів та первинної пропозиції в межах ФСМ аналізованих апозитивних конструкцій та обґрунтування ко(н)текстуальної пертинентності актуалізованих апозитивних преференціальних опцій.

У статті використано метод зворотної реконструкції системних (мовних) трансформаційних операцій з метою виявлення всіх членів синонімічних рядів ФСМ; та «альтернативний» (термін Л.В. Щерби [2004, с. 275]) лінгвістичний експеримент, що полягає в штучній заміні реципієнтом певного висловлення аналізованого дискурсивного фрагмента синонімічним висловленням та що дозволяє визначити ступінь ко(н)текстуальної пертинентності первинної пропозиції та кожного синонімічного трансформу.

Аналіз корпусу прикладів французької художньої прози ХХ – початку ХХІ століть дозволив виокремити такі структурні типи моно- та полісинонімічних моно- та поліпредикативних висловлень (далі – МПВ і ППВ) з апозитивними синонімічними трансформами:

а) з абсолютною контактною або дистантною препозицією («відокремлення полюса відкриття» [Neveu, 1998, р. 87]) апозитивного сегмента, що належить до підмета:

(1) *Fils de veuve, c'était mon frère* [Sartre, 2019] (моносинонімічне МПВ з контактною препозицією апозитивного номінального сегмента);

(2) *Prostrée, nue, sur le sol, Isoline sanglote* [Léourier, 1990] (полісинонімічне МПВ з подвійною ініціальною дистантною ад'єктивною препозицією);

б) із контактною медіальною («неполярне відокремлення» [Neveu, 1998, р. 87]) або фінальною («відокремлення полюса закриття» (там само)) (після актанта-займенника при інверсії або предиката) постпозицією апозитивної структури, що належить до підмета:

(3) *Des mouettes passent, menaçantes, capables de soulever dans leur bec l'une d'elles, mais elles n'y prêtent pas attention* [Werber, 2014] (полісинонімічне МПВ із подвійною контактною медіальною ад'єктивною постпозицією);

(4) *Les autres s'écartèrent, **incrédules*** [Frison-Roche, 1975] (моносинонімічне МПВ із контактної фінальної постпозицією ад'єктивної синтагми);

в) із дистантною медіальною або фінальною постпозицією апозитивної конструкції, що належить до підмета:

(5) *Elle est assise dans son fauteuil, au-dessus de son ventre, **immobile et sereine*** [Penas, 1987] (моносинонімічне МПВ із дистантною фінальною постпозицією апозитивної ад'єктивної синтагми);

г) із контактною медіальною або фінальною постпозицією апозитивного елемента, що належить до прямого або непрямого додатка:

(6) *Son cœur malade attendait la possibilité d'un partage, comme un nouvel appel du large, **bénéfique et favorable*** [Kehrer, 2012] (моносинонімічне МПВ із контактною фінальною постпозицією апозитивної ад'єктивної синтагми);

г) із дистантною медіальною або фінальною постпозицією апозитивної частини висловлення, що належить до прямого або непрямого додатка:

(7) *Je lui ai fait de la situation un exposé précis, et, je dois dire, **brillant*** [Druon, 1969] (моносинонімічне ППВ із дистантною фінальною ад'єктивною постпозицією).

Найбільш типовою для апозитивних трансформів є ініціальна позиція. У МПВ із номінальною апозицією, основною формальною ознакою якої є «відсутність артикля та будь-якого детермінатива, незалежно від ступеня та характеру поширювачів відокремлення» [Бижуківа, 1984, с. 84], в ініціальній та дистантно постпозитивній апозитивній функції актуалізуються номінальні лексеми та синтагми, які позначають професію, вік, стать, національну, соціальну та партійну належність, особистісні та родинні відносини тощо. Натомість у контактній постпозиції перебувають тільки номінальні лексеми та синтагми, що позначають певні міжособистісні відносини та кваліфікативні характеристики, тому що в інших випадках ідеться про кореферентні зв'язки між контактно розташованими лексемами.

Отже, еліптичні номінальні МПВ із кореференцією, що позначає родо-видові відношення між контактно розташованими поняттями у вигляді гіпероніма і гіпоніма, доцільно відрізнити від МПВ з апозитивними номінальними компонентами, які становлять атрибутивні структури. Пор.:

(8) *Tchoumbi, son chien préféré, qui s'était glissé sur ses jambes, lui procurait une douce et merveilleuse chaleur* [Frison-Roche, 1975].

(9) *Rose, impatiente cause du tumulte, s'affairait à éteindre le sang sur son visage à l'aide du torchon à vaisselle* [Arnaud, 1950].

Приклад ППВ (8) із кореферентними відношеннями між двома контактними номінальними елементами імплікує відносне підрядне висловлення *Tchoumbi, qui était son chien préféré, qui s'était glissé sur ses jambes, lui procurait une douce et merveilleuse chaleur*. Неактуалізація предиката-копули *être* пов'язана з прагненням автора уникнути інтрафрастичного (внутрішньофразового) повторного введення експлікованого референта та ускладнення актуалізованої конструкції подвійною підрядністю.

Приклад (9) становить МПВ із контактною постпозицією апозитивного субстантива. Зворотно реконструйований синонімічний ряд ФСМ аналізованої синтагми такий: *Rose, qui était impatiente cause du tumulte* (стрижнева експлікативна структура) → *Rose, étant impatiente cause du tumulte* (структура, що наближається) → *Rose, impatiente cause du tumulte* (ко(н)текстуально адекватна структура). Завдяки «альтернативному» лінгвістичному експерименту виявляємо, що мовець використовує компресовану преференціальну опцію з метою неактуалізації структурно-семантично надлишкового експліцитного або експліцитно-імпліцитного предиката *être* (*était, étant*) на інтерфрастичному (міжфразовому) рівні:

Rose, impatiente cause du tumulte, s'affairait à éteindre le sang sur son visage à l'aide du torchon à vaisselle. Les femmes s'étaient rassises.

У МПВ та ППВ французької художньої прози ХХ – початку ХХІ століть з ад'єктивною ініціальною, медіальною та фінальною апозицією «дієслово втрачає свою предикативну го-стрість, яка переходить до відокремленого прикметника» [Galichet, 1957, р. 182], що «за-знає епітетизації» [Зелена, Мандзак, 2011, с. 37] у процесі трансформації первинної пропозиції, в якій він виконує функцію предикативного додатка:

(10) **Content de lui naturellement**, il plaisantait sans cesse [Kessel, 1997].

Апозитивна ад'єктивна синтагма в ініціальній позиції становить двобазовий трансформ підрядної первинної причинно-наслідкової пропозиції *comme il était content de lui naturellement* або *il était content de lui naturellement donc...*, яка перифразується в структуру, що наближається *étant content de lui naturellement*, що, у свою чергу, трансформується в ко(н)текстуально адекватну синонімічну синтагму *content de lui naturellement*, редуковану автором, оскільки претекстуальне висловлення містить двічі актуалізований експліцитно-імпліцитний предикат-копулу: **N'étant pas le fruit d'efforts ni de réflexion, n'étant déterminé ni par une religion ni par une mode, elle n'altérerait en rien sa joie éclatante.**

Аналіз прикладів МПВ та ППВ з апозитивними субстантивами та номінальними синтагмами та ад'єктивами й ад'єктивними синтагмами дозволив виявити моно- та полісинонімічні ідентифікувальні, характеризувальні (з постійною та тимчасовою характеристикою) та специфікативні (позначення конкретного фізичного чи психічного стану істоти або неістоти в певному ко(н)тексті) синонімічні апозитивні мовленнєві інновації.

Виокремлені типи структур з апозицією поділяємо на МПВ та ППВ із «стандартним спарюванням» «фонтеми» (змісту апозитивного сегмента) [Neveu, 1998, р. 67, 72] з контактно експлікованим суб'єктом дії та з «непрямим спарюванням, підрядна частина яких функціонує на трансфрастичному рівні» [там само, с. 191], тобто висловлення з імплікацією підмета або додатка (точки опори), що референтно маркується в контактному ко(н)тексті, при цьому фонтема найчастіше співвідноситься з імплікованим актантом «як частина – ціле або позначає деталь загальної ситуації» [Muller, 2012, р. 29]. Серед таких структур виділяємо: а) висловлення з точкою опори-зеро та з непрямим представленням апозитивного референта контактними актантними маркерами у вигляді присвійних, вказівних та інших прикметників, що вводять субстантив, який позначає частину тіла, стан, почуття, дію тощо; б) преференціальні опції з актантом-зеро та з непрямим представленням апозитивного референта дистантними маркерами імплікованого актанта (найчастіше, особовими займенниками прямими та непрямыми додатками):

(11) *Le dieu, magnanime, autorisa son fils à partager son immortalité* [Kehrer, 2012].

(12) **Matérialiste convaincu**, mon idéalisme épique compensera jusqu'à ma mort un affront que je n'ai pas subi, une honte que je n'ai pas souffert, la perte de deux provinces qui nous sont revenues depuis longtemps [Sartre, 2019].

(13) **Complètement indemne**, ç'aurait été accablant pour lui, et pour la compagnie par contre-coup [Arnaud, 1950].

У прикладі (11) моносинонімічного МПВ з експлікативним семантичним значенням спостерігається контактна медіальна постпозиція ад'єктивного характеризувального (постійна характеристика) апозитивного елемента. Зворотно реконструйовані мікрополя ФСМ аналізованої апозитивної побудови мають такий вигляд: *qui est magnanime* (первинна підрядна пропозиція) → *étant magnanime* (структура, що наближається) → *magnanime* (ко(н)текстуально адекватна структура).

Завдяки «альтернативному» лінгвістичному експерименту визначимо ступінь ко(н)текстуальної пертинентності кожного члена синонімічного ряду:

Ils furent de toutes les aventures, de toutes les expéditions, pourvu qu'il y eût à la clé des hauts faits, des coups et des batailles [...]. Castor mort, Pollux fut inconsolable, même après avoir vengé son frère. Le dieu, (qui est, étant) magnanime, autorisa son fils à partager son immortalité.

Актуалізована преференціальна опція характеризується найвищим ступенем ко(н)текстуальної пертинентності, оскільки, з одного боку, у ній імплікується дієслово-копула, двічі введене у претекст у простому минулому часі; з іншого боку, продукування різноманітних звужених структур (інфінітивних, абсолютних дієприслівникових та апозитивних конструкцій тощо) становить одну з ідіостильових особливостей авторки.

Приклад (12) моносинонімічного ППВ із «непрямим спарюванням» та з причинно-наслідковим семантичним значенням містить препозитивний апозитивний сегмент-постійну характеристику персонажа, референтно маркований у контактній позиції присвійним прикметником (*mon*), що співвідноситься з ініціальним синонімічним трансформом як частина (відмінна риса характеру протагоніста) – ціле (його переконання). Аналізована номінальна мовленнєва інновація-член синонімічного ряду: *comme je suis matérialiste convaincu* або

je suis matérialiste convaincu, donc... (стрижнева підрядна пропозиція, темпоральний план якої визначається в контактному ко(н)тексті) → *étant matérialiste convaincu* (структура, що наближається) → *matérialiste convaincu* (ко(н)текстуально адекватна структура) становить пертинентну преференціальну опцію у такому ко(н)тексті:

N'importe ; je suis marqué ; si j'ai commis, dans un siècle de fer, la folle bétise de prendre la vie pour une épopée, c'est que je suis un petit-fils de la défaite. (Comme je suis... / Je suis... donc..., Étant...) Matérialiste convaincu, mon idéalisme épique compensera jusqu'à ma mort un affront que je n'ai pas subi, une honte que je n'ai pas souffert, la perte de deux provinces qui nous sont revenues depuis longtemps.

Отже, можна зробити висновок, що автор реалізує апозитивну конструкцію для запобігання реактуалізації претекстуального суб'єктно-предикатного сполучення (*je suis*) та копулятивного дієслова.

У прикладі (13) моносинонімічного МПВ із «непрямим спарюванням» наявне дистантне розташування референтного маркера актанта-зоро у вигляді особового займенника-непрямого додатка (*pour lui*), що співвідноситься з апозитивною фонктемой, яка становить тимчасову характеристику персонажа.

Визначимо ступінь ко(н)текстуальної пертинентності кожного мікрополя ФСМ аналізованої конструкції (*s'il avait été complètement indemne* (первинна підрядна умовна пропозиція) → *étant complètement indemne* (структура, що наближається) → *complètement indemne* (ко(н)текстуально адекватна структура)):

Sale, sale histoire. *D'un côté il valait bien mieux que Rynner fût touché, et restât encore à moitié idiot. (S'il avait été..., Étant) Complètement indemne, ç'aurait été accablant pour lui, et pour la compagnie par contre-coup.*

Як бачимо, по-перше, екстеріоризація дієслова-копули спричинила б «перевантаження» контактного й дистантного ко(н)текстів семантично та структурно факультативним елементом, по-друге, редукція первинних пропозицій характеризує ідіюстиль Ж. Арно.

Серед МПВ та ППВ із полісинонімічним апозитивним сегментом у пропонованому дослідженні виокремлено структури з апозитивною полісинонімією на рівні синтагми та висловлення. Такий прийом А. І. Бойков називає «нашаруванням прикладок», тобто об'єднанням в одній конструкції двох або більше прикладок, у результаті якого утворюється складний апозитивний комплекс [2014, с. 92]. Як зазначає Ф. Ньюво, у таких структурах наявна семантична ретроакція, коли між апозитивними елементами, розташованими перед або після актантної точки опори, спостерігається реальне або віртуальне повисання у послідовному розвитку синтаксичних елементів [1998, с. 150]:

(14) **Conscient de n'avoir rien à craindre**, *l'ingénieur éprouva pourtant l'impression désagréable d'être un gibier* [Aymé, 1995].

(15) **Chef d'escadrille pendant la guerre, pilote de la première heure sur la ligne Latécoère**, *il a gardé ce feu soutenu, cet ascendant sur les hommes et cette soumission quasi religieuse à des idées simples qui ont nourri la force et l'ardeur joyeuse des aviateurs de guerre* [Kessel, 1997].

У прикладі (14) МПВ з апозитивною полісинонімією на рівні ініціальної специфікативної ад'єктивної конструкції, яка описує конкретний, специфічний психологічний стан персонажа в певній ситуації, спостерігається подвійне звуження первинної складної пропозиції із концесивним та експлікативним семантичними значеннями (*bien qu'il fût conscient qu'il n'avait rien qu'il pût / dût craindre*), темпоральний план якої детермінується в контактному ко(н)тексті. Визначимо ступінь ко(н)текстуальної пертинентності всіх членів синонімічного ряду аналізованого прикладу:

Après examen et sans souffler mot, *l'inconnu éteignit sa lampe. (Bien qu'il fût conscient qu'il n'avait rien qu'il pût / dût craindre, étant conscient qu'il n'avait rien qu'il pût / dût craindre) Conscient de n'avoir rien à craindre, l'ingénieur éprouva pourtant l'impression désagréable d'être un gibier. « En somme, se dit-il, on est revenu au temps du couvre-feu. (...)*

Отже, автор уникає потрібної актуалізації дієслова-копули в контактному та дистантному ко(н)текстах та екстеріоризує звужену структуру, оскільки компресія з різними головними лексемами (номінальною, вербальною тощо) є однією з характеристик ідіюстилю М. Еме.

Полісинонімічне ППВ (15) містить контактну препозитивну ідентифікувальну номінальну апозитивну структури-двобазові трансформи причинно-наслідкових первинних пропо-

зицій, темпорально визначених у контактному ко(н)тексті, з такими синонімічними рядами: ФСМ 1: *comme il avait été chef d'escadrille pendant la guerre* або *il avait été chef d'escadrille pendant la guerre, donc...* (стрижнева пропозиція) → *ayant été chef d'escadrille pendant la guerre* (структура, що наближається) → *chef d'escadrille pendant la guerre* (ко(н)текстуально адекватна структура); ФСМ 2: *comme il avait été pilote de la première heure sur la ligne Latécoère* або *il avait été pilote de la première heure sur la ligne Latécoère, donc...* (первинна пропозиція) → *ayant été pilote de la première heure sur la ligne Latécoère* (структура, що наближається) → *pilote de la première heure sur la ligne Latécoère* (ко(н)текстуально адекватна структура).

Обґрунтуємо ко(н)текстуальну пертинентність актуалізованих апозитивних сегментів у поданому нижче дискурсивному фрагменті:

(*Comme il avait été... / il avait été... donc..., ayant été*) *Chef d'escadrille pendant la guerre, (Comme il avait été / il avait été... donc..., ayant été) pilote de la première heure sur la ligne Latécoère, il a gardé ce feu soutenu, cet ascendant sur les hommes et cette soumission quasi religieuse à des idées simples qui ont nourri la force et l'ardeur joyeuse des aviateurs de guerre. Il m'en voudra d'avoir écrit son nom. Il m'a instamment demandé de ne point le faire. Je ne puis m'y résoudre.*

Автор компресує ініціальні сегменти аналізованого прикладу, з одного боку, з метою підсилити інформативність висловлення за допомогою подвійного гіпербатону та уникнути: а) подвійної реактуалізації дієслова-копули в контактному ко(н)тексті; б) додаткового ускладнення підрядними висловленнями складнопідрядного ППВ з прямими додатками та з пре- і постпозитивними детермінативними додатками. З іншого боку, реалізація посттекстуальних звужених інфінітивних та еліптичної (з елімінацією другого елемента складного прислівника *ne...pas*) преференціальних опцій, що структурно «урівноважують» ко(н)текст, свідчить про те, що письменник віддає перевагу різним типам компресованих МПВ та ППВ.

Отже, у процесі дослідження ідентифікувальних, характеризувальних та специфікативних апозитивних конструкцій як складних мовно-мовленнєвих знаків-двобазових трансформів первинних підрядних пропозицій у межах функціонально-семантичного макрополя синтаксичної синонімії, виявлено моно- та полісинонімічні препозитивні, інтерпозитивні та постпозитивні котекстуально контактні й дистантні експлікативні, концесивні, умовні та причинно-наслідкові преференціальні опції із стандартним та непрямим спарюванням (з експлікованим та імплікованим актантом-точкою опори апозитивної лексеми / синтагми); та за допомогою «альтернативного» лінгвістичного експерименту обґрунтовано ко(н)текстуальну пертинентність актуалізованого трансформу, яка обумовлена інтенцією автора запобігти реактуалізації вже введених референтів, перевантаження ко(н)тексту складними предикативними конструкціями або його ідіостильовими особливостями.

Перспективою дослідження є побудова структурно-семантичної типології апозитивних мовленнєвих інновацій з подвійною, потрійною тощо полісинонімією у сучасній французькій художній прозі.

Список використаної літератури

Бижукіна, Т. (1984). *Имя существительное без предлога в роли обособленного члена предложения в современном французском языке (структурно-семантическая и функциональная характеристики)*. (Дисс. канд. филол. наук). Московский педагогический институт им. Н.К. Крупской, Москва.

Бойков, А. (2014). Приложение как признак мифологического сознания Александра Башлачёва. *Русская рок-поэзия: текст и контекст*, 15, 86-94.

Гуляева, Э. (1981). *Стилистическая функция аппозитивных конструкций (на материале французского языка)*. Э.Л. Носенко (Ред.), *Языковая норма и вариативность: сборник научных трудов* (с. 38-48). Днепропетровск: Издательство ДГУ.

Зелена, Ю., Мандзак, І. (2011). Про деякі структурні особливості копулятивних речень у французькому розмовному мовленні. *Науковий вісник Чернівецького університету. Романо-слов'янський дискурс*, 522, 7-41.

Островська, Л. (2010). Апозитивні конструкції в системі атрибутивних відношень. *Лінгвістичні студії*, 20, 133-136.

- Пешковский, А. (2001). *Русский синтаксис в научном освещении*. Москва: Языки славянской культуры.
- Чумакова, Ю. (2001). *Семантическая структура приложений в русском языке*. (Дисс. канд. филол. наук). Елецкий государственный университет им. И.А. Бунина, Елец.
- Шахматов, А. (2001). *Синтаксис русского языка*. Москва: Эдиториал УРСС.
- Щерба, Л. (2004). *Языковая система и речевая деятельность*. Москва: Эдиториал УРСС.
- Arnaud, G. (1950). *Le salaire de la peur*. Paris: René Julliard.
- Aymé, M. (1995). *Uranus*. Paris: Gallimard.
- Druon, M. (1989). *La chute des corps*. Paris: Le livre de poche.
- Galichet, G. (1957). L'adjectif peut-il exercer la fonction d'apposition? *Le Français moderne*, XXV (3), 181-185.
- Forsgren, M. (1995). Nom propre, référence, prédication et fonction grammaticale. M. Noailly (Ed.), *Nom propre et nomination* (pp. 101-114). Paris: Klincksieck.
- Frison-Roche, R. (1975). *La dernière migration*. Paris: B. Arthaud.
- Kehrer, B. (2012). *Poudre d'Afrique*. Paris: L'Harmattan.
- Kessel, J. (1997). *Vent de sable*. Paris: Éditions Gallimard.
- Léourier, Ch. (1990). *La loi du monde*. Paris: Éditions «J'ai lu».
- Muller, C. (2012). Participe présent, conjonction et construction du sujet. *Travaux Linguistiques du Cerlico: Les formes non finies du verbe-2*, 19, 19-36.
- Neveu, F. (1998). *Études sur l'apposition. Aspects du détachement nominal et adjectival en français contemporain, dans un corpus de textes de J.-P. Sartre*. Paris: Honoré Champion Éditeur.
- Pennac, D. (1987). *La fée carabine*. Paris: Éditions Gallimard.
- Sartre, J.-P. (2019). *Les mots*. Barcelone: Éditions Gallimard.
- Valin, R. (1971). Introduction. R. Valin (Ed.), *Leçons de linguistique de Gustave Guillaume 1948–1949. Structure sémiologique et structure psychique de la langue française* (pp. 9-58). Québec: Les Presses de L'Université Laval.
- Werber, B. (2014). *La Voix de la Terre. Troisième humanité*. Paris: Éditions Albin Michel et Bernard Werber.

APPOSITIVE STRUCTURES AS SYNONYMIC DISCOURSE INNOVATIONS IN FRENCH FICTION OF THE 20th – EARLY 21st CENTURIES

Anastasiia V. Lepetiukha, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Ukraine)
e-mail: lepetyukha.anastasiya@ukr.net
DOI: 10.32342/2523-4463-2022-1-23-13

Key words: “alternative” linguistic experiment, appositive construction, co(n)textual pertinence, discourse innovation, preferential option, synonymic transform.

In this article the appositive structures of modern French fiction are studied in the continuum language → discourse and defined as two-basis (with several transformational terminal chains) synonymic transforms of the virtual (linguistic) primary subordinate proposition which are formed in the space of the operating time of a thought movement and actualized in the form of compressed discourse innovations with the implicit predication.

The *goal* of this research is the establishment of the structural-semantic typology of mono- and poly-predicative utterances with the appositive synonymic transforms of French fiction of the XXth – the beginning of the XXIst centuries, the inverse reconstruction (discourse → language) of the virtual transformational processes and of the primary proposition within the functional-semantic macrofield of the analyzed appositive constructions and the justification of the co(n)textual pertinence of the actualized appositive preferential options.

In the article the *method* of the inverse reconstruction of the systemic (linguistic) transformational operations is used with the aim to reveal all the members of synonymic chains. The “alternative” linguistic experiment, that consists on the artificial substitution by the recipient of some utterance of the analyzed

discursive fragment with the synonymic utterance, allows to determine the degree of the co(n)textual pertinence of the primary proposition and of each synonymic transform.

The immediately and distantly pre-, inter- and postpositive mono- and polysynonymic (with the polysynonymy in the level of a syntagm and the utterance) appositive preferential options with explicative, concessive, conditional and causal semantic values are distinguished. They revealed the mono- and polypredicative utterances: a) with explicit actant-referent point of the appositive segment; b) with implicit actant and indirect designation of the appositive referent by the immediate actant markers in the form of possessive, demonstrative et al. adjectives that introduce the substantive which marks the part of body, the human condition, the feeling etc.; c) with implicit actant and indirect designation of the appositive referent by the distant actant markers (most often by the personal pronouns direct and indirect complements). The virtual transformational processes are inversely reconstructed and the degree of the co(n)textual pertinence of each member of the synonymic chain of analyzed appositive constructions conditioned by the author's intention to avoid the reactualization of the exteriorized referents, the overload of the co(n)text with complex predicative constructions or by his idiosyncrasy peculiarities, is determined.

References

- Bizhukova, T. (1984). *Imya sushchestvitel'noe bez predloga v roli obosoblenogo chlena predlozheniya v sovremennom francuzskom yazyke (strukturno-semanticeskaya i funkcional'naya harakteristiki)*. Diss. kand. filol. nauk [Noun without a preposition as a separate term of a sentence in modern French (structural-semantic and functional characteristics). Cand. philol. sci. diss.]. Moscow, 178 p.
- Bojkov, A. (2014). Prilozhenie kak priznak mifologicheskogo soznaniya Aleksandra Bashlachyova [Apposition as a sign of the mythological consciousness of Alexander Bashlachev]. *Russkaya rok-poeziya: tekst i kontekst* [Russian rock poetry: text and context], Elektron. nauch. zhurn., vol. 15, pp. 86-94.
- Chumakova, Y. (2001). *Semanticheskaya struktura prilozhenij v russkom yazyke*. Diss. kand. filol. nauk [Semantic structure of appositions in Russian. Cand. philol. sci. diss.]. Elets, 209 p.
- Gulyaeva, E. (1981). Stilisticheskaya funkciya appozitivnykh konstrukcij (na materiale francuzskogo yazyka) [Stylistic function of appositive constructions (based on the French language)]. In E.L. Nosenko (ed.). *Yazykovaya norma i variativnost'* [Language norm and variability]. Dnepropetrovsk, DGU Publ., pp. 38-48.
- Ostrovskaya, L. (2010). Apozityvni konstruktsii v systemi atributyvnykh vidnoshen [Appositive constructions in the system of attributive relations], *Linhvistychni studii* [Linguistic Studies], vol. 20, pp. 133-136.
- Peshkovsky, A. (2001). *Russkij sintaksis v nauchnom osveshchenii* [Russian syntax in scientific coverage]. Moscow, Yazyki slavyanskoj kul'tury Publ., 510 p.
- Shakhmatov, A. (2001). *Sintaksis russkogo yazyka* [Syntax of the Russian language]. Moscow, Editorial URSS Publ., 624 p.
- Shcherba, L. (2004). *Yazykovaya sistema i rechevaya deyatelnost'* [Language system and speech act]. Moscow, Editorial URSS Publ., 432 p.
- Zelena, Y., Mandzak, I. (2011). Pro deyaki strukturni osoblyvosti kopuliatyvnykh rechen u frantsuzkomu rozmovnomu movlenni [About the structural peculiarities of copulative sentences in French language]. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho universytetu. Romano-slovianskyi dyskurs* [Scientific Bulletin of Chernivtsi University. Romano-Slavic discourse], vol. 522, pp. 37-41.
- Arnaud, G. (1950). *Le salaire de la peur* [The Salary of Fear]. Paris, René Julliard Publ., 203 p.
- Aymé, M. (1995). *Uranus* [Uranus]. Paris, Gallimard Publ., 383 p.
- Druon, M. (1969). *La chute des corps* [The Collapse of the Pillars]. Paris, Le livre de poche Publ., 380 p.
- Galichet, G. (1957). L'adjectif peut-il exercer la fonction d'apposition? [Can the adjective exercise the function of apposition?]. *Le Français moderne* [Modern French], vol. XXV, issue 3, pp. 181-185.
- Forsgren, M. (1995). Nom propre, référence, prédication et fonction grammaticale [Proper name, reference, predication and grammatical function]. In M. Noailly (Éd.). *Nom propre et nomination* [Proper name and appointment]. Paris, Klincksieck Publ., pp. 101-114.
- Frison-Roche, R. (1975). *La dernière migration* [The Last Migration]. Paris, B. Arthaud Publ., 344 p.
- Kehrer, B. (2012). *Poudre d'Afrique* [African Powder]. Paris, L'Harmattan Publ., 416 p.
- Kessel, J. (1997). *Vent de sable* [Sandstorm]. Paris, Gallimard Publ., 236 p.
- Léourier, Ch. (1990). *La loi du monde* [The Law of the World]. Paris, J'ai lu Publ., 222 p.
- Muller, C. (2012). *Participe présent, conjonction et construction du sujet* [Present participle, conjunction and construction of the subject]. *Travaux Linguistiques du Cerlico: Les formes non finies du verbe-2* [Linguistic Works of Cerlico: The non-finite forms of the verb-2], vol. 19, pp. 19-36.
- Neveu, F. (1998). *Études sur l'apposition. Aspects du détachement nominal et adjectival en français contemporain, dans un corpus de textes de J.-P. Sartre* [Studies on the apposition. Aspects of nominal and adjectival detachment in contemporary French, in a corpus of texts by J.-P. Sartre]. Paris, Honoré Champion Publ., 286 p.
- Pennac, D. (1987). *La fée carabine* [The Fairy Gunmother]. Paris, Gallimard Publ., 310 p.

Sartre, J.-P. (2019). *Les mots* [The Words]. Barcelone, Gallimard Publ., 224 p.

Valin, R. (1971). *Introduction* [Introduction]. R. Valin (ed.). *Leçons de linguistique de Gustave Guillaume 1948–1949. Structure sémiologique et structure psychique de la langue française. Série A* [Lessons in Linguistics from Gustave Guillaume 1948-1949. Semiological structure and psychic structure of French. Series A]. Québec, Les Presses de L'Université Laval Publ., pp. 9-58.

Werber, B. (2014). *La Voix de la Terre. Troisième humanité* [The Voice of the Earth. The Third Humanity]. Paris, Albin Michel et Bernard Werber Publ., 592 p.

Одержано 18.01.2022.